

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών
(09. Therīgāthā-aṭṭhakathā)

6. Το βιβλίο των έξι (6. Chakkanipāto)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών

6. Chakkanipāto

1. Pañcasatamattātherīgāthāvaṇṇanā

127-132. Chakkanipāte yassa maggaṃ na jānāsītiādikā pañcasatamattānaṃ therīnaṃ gāthā. Imāpi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantīyo anukkamena upacitavimokkhasambhārā hutvā imasmiṃ buddhuppāde tattha tattha kulagehe nibbattitvā vayappattā mātāpitūhi patikulaṃ ānītā tattha tattha putte labhitvā gharāvāsaṃ vasantiyo samānajātikassa tādisassa kammaṃ katattā sabbāva mataputtā hutvā, puttāsokena abhibhūtā paṭācārāya theriyā santikaṃ upasaṅkamtivā vanditvā nisinnā attano sokakāraṇaṃ ārocesuṃ. Therī tāsāṃ sokaṃ vinodentī -

127. “Yassa maggaṃ na jānāsi, āgatassa gatassa vā;
Taṃ kuto cāgataṃ sattaṃ, mama puttoti rodasi.

128. “Maggāñca khossa jānāsi, āgatassa gatassa vā;
Na naṃ samanusoceci, evaṃdhammā hi pāṇino.

129. “Ayācito tatāgacchi, nānuññāto ito gato;
Kutoci nūna āgantvā, vasitvā katipāhakaṃ;
Itopi aññena gato, tatopaññena gacchati.

130. “Peto manussarūpena, saṃsaranto gamissati;
Yathāgato tathā gato, kā tattha paridevanā”ti. -

Imāhi catūhi gāthāhi dhammaṃ desesi.

Tā tassā dhammaṃ sutvā sañjātasamvegā theriyā santike pabbajīṃsu. Pabbajitvā vipassanāya kammaṃ karontiyo vimutti-paripācanīyānaṃ dhammānaṃ paripākaṃ gatattā na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahatte paṭiṭṭhahīṃsu. Atha tā adhigatārahattā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena “yassa maggaṃ na jānāsī”tiādikāhi ovādagāthāhi saddhiṃ -

131. “Abbahī vata me sallaṃ, duddasaṃ hadayassitaṃ;
Yā me sokaparetāya, puttāsokaṃ byapānudi.

132. “Sājja abbūḷhasallāhaṃ, nicchātā parinibbutā;
Buddhaṃ dhammañca saṅghañca, upemi saraṇaṃ muni”nti. -

Imā gāthā visuṃ visuṃ abhāsīṃsu.

Tattha yassa maggaṃ na jānāsi, āgatassa gatassa vāti yassa sattassa idha āgatassa āgatamaggaṃ vā ito gatassa gatamaggaṃ vā tvaṃ na jānāsi. Anantarā atītānāgatabhavūpapattiyo sandhāya vadati. Taṃ kuto cāgataṃ sattanti taṃ evaṃ aviññātāgatagatamaggaṃ kutoci gatito āgatamaggaṃ āgacchantena antarāmagge sabbena sabbaṃ akataparicayasamāgatapurisasadisam sattaṃ kevalaṃ mamattaṃ uppādetvā mama puttoti kuto kena kāraṇena rodasi. Appaṭikārato mama puttassa ca akātabbato na ettha rodanakāraṇaṃ atthīti adhippāyo.

Maggañca khossa jānāsīti assa tava puttābhimatassa sattassa āgatassa āgatamaggañca gatassa gatamaggañca atha jāneyyāsi. Na naṃ samanusoceṣīti evampi naṃ na samanusoceyyāsi. Kasmā? Evaṃdhammā hi pāṇino, diṭṭhadhammepi hi sattānaṃ sabbehi piyehi manāpehi nānābhāvā vinābhāvā tattha vasavattitāya abhāvato, pageva abhisamparāyaṃ.

Ayācito tatāgacchīti tato paralokato kenaci ayācito idha āgacchi. “Āgato”tipi pāḷi, so evattho. Nānuññāto ito gatoti idhalokato kenaci ananuññāto paralokaṃ gato. Kutocīti nirayādito yato kutoci gatito. Nūnāti parisāṅkāyaṃ. Vasi tvā katipāhakanti katipayadivasamattaṃ idha vasi tvā. Itopi aññena gatoti itopi bhavato aññena gato, ito aññampi bhavaṃ paṭisandhivasena upagato. Tatopaññena gacchatīti tatopi bhavato aññena gamissati, aññameva bhavaṃ upagamissati.

Petoti apeto taṃ taṃ bhavaṃ upapajjitvā tato apagato. Manussarūpenāti nidassanamattametaṃ, manussabhāvena tiracchānādibhāvena cāti attho. Saṃsaranatoti aparāparaṃ upapattivasena saṃsaranto. Yathāgato tathā gatoti yathā aviññātāgatito ca anāmantetvā āgato tathā aviññātāgatiko ananuññātova gato. Kā tattha paridevanāti tattha tādise avasavattini yathākāmāvacare kā nāma paridevanā, kiṃ paridevitena payojananti attho. Sesam vuttanayameva.

Ettha ca ādito catasso gāthā paṭācārāya theriyā tesam pañcamattānaṃ itthisatānaṃ sokavinodanavasena visuṃ visuṃ bhāsītā. Tassā ovāde ṭhatvā pabbajitvā adhigatavisesāhi tāhi pañcasatamattāhi bhikkhunīhi chapi gāthā paccekaṃ bhāsītāti daṭṭhabbā.

Pañcasatā paṭācārāti paṭācārāya theriyā santike laddhaovādatāya paṭācārāya vuttaṃ avedisunti katvā “paṭācārā”ti laddhanāmā pañcasatā bhikkhuniyo.

Pañcasatamattātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Vāseṭṭhītherīgāthāvaṇṇanā

133-138. Puttasokenaṃ aṭṭātiādikā vāseṭṭhiyā theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena sambhata vimokkhasambhārā devamanussesu saṃsaranatī imasmim buddhuppāde vesāliyaṃ kulagehe nibbattitvā vayappattā mātāpitūhi samānājātikassa kulaputtassa dinnā patikulaṃ gantvā tena saddhiṃ sukhasamvāsaṃ vasantī ekaṃ puttaṃ labhitvā tasmim ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle kālaṃ kate puttakena aṭṭitā ummattikā ahoṣi. Sā nītakesu sāmike ca tikicchaṃ karontesu tesam ajānantānaṃ yeva palāyitvā yato tato paribbhamantī mithilānagaraṃ sampattā tatthaddasa bhagavantaṃ antaravīthiyaṃ gacchantaṃ dantaṃ guttaṃ saṃyatindriyaṃ nāgaṃ. Disvāna saha dassanena buddhānubhāvato apagatummadā pakaticittaṃ paṭilabhi. Athassā satthā saṃkhittena dhammaṃ desesi. Sā taṃ

dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaṃvegā satthāraṃ pabbajjaṃ yācitvā satthu āṇāya
bhikkhuniṣu pabbajitvā katapubbakiccā vipassanaṃ paṭṭhapetvā ghaṭentī vāyamantī
paripakkaññatāya na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā attano
paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena -

133. “Puttasokenaṃ aṭṭā, khittacittā visaññinī;
Naggā pakiṇṇakesī ca, tena tena vicārihaṃ.
134. “Vīthisaṅkārakūṭesu, susāne rathiyāsu ca;
Acarim tīṇi vassāni, khuppiṇāsaṃ samappitā.
135. “Athaddasāsiṃ sugataṃ, nagaraṃ mithilaṃ pati;
Adantānaṃ dametāraṃ, sambuddhamakutobhayaṃ.
136. “Sacittaṃ paṭiladdhāna, vanditvāna upāvisiṃ;
So me dhammamadesesi, anukampāya gotamo.
137. “Tassa dhammaṃ suṇitvāna, pabbajiṃ anagāriyaṃ;
Yuñjantī satthuvacane, sacchākāsiṃ padaṃ sivaṃ.
138. “Sabbe sokā samucchinnā, pahīnā etadantikā;
Pariññātā hi me vatthū, yato sokāna sambhavo”ti. -

Imā gāthā abhāsi.

Tattha aṭṭāti aṭṭitā. Ayameva vā pāṭho, aṭṭitā pīlitāti attho. Khittacittāti sokummādena
khittahadayā. Tato eva pakatisaññāya vigamena visaññinī. Hirottappābhāvato
apagatavatthatāya naggā. Vidhutakesatāya pakiṇṇakesī. Tena tenāti gāmena gāmaṃ
nagarena nagaraṃ vīthiyā vīthiṃ vicariṃ ahaṃ.

Athāti pacchā ummādasamvattaniyassa kammassa parikkhaye. Sugatanti
sobhanagamanattā sundaraṃ ṭhānaṃ gatattā sammā gadattā sammā ca gatattā
sugataṃ bhagavantaṃ. Mithilaṃ patīti mithilābhimukhaṃ, mithilānagarābhimukhaṃ
gacchantanti attho.

Sacittaṃ paṭiladdhānāti buddhānubhāvena ummādaṃ pahāya attano pakaticittaṃ
paṭilabhitvā.

Yuñjantī satthuvacaneti satthu sammāsambuddhassa sāsane yogaṃ karontī
bhāvanaṃ anuyuñjantī. Sacchākāsiṃ padaṃ sivaṃ khemaṃ catūhi yogehi
anupaddutaṃ nibbānaṃ padaṃ sacchiakāsiṃ.

Etadantikāti etaṃ idāni mayā adhigataṃ arahattaṃ anto pariyosānaṃ etesanti
etadantikā, sokā. Na dāni tesam sambhavo atthīti attho. Yato sokāna sambhavoti
yato antonijjhānalakkhaṇānaṃ sokānaṃ sambhavo, tesam sokānaṃ
pañcupādānakkhandhasaṅkhātā vatthū adhiṭṭhānāni ñātātīraṇapahānapariññāhi
pariññātā. Tasmā sokā etadantikāti yojanā.

Vāseṭṭhītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Khemātherīgāthāvaṇṇanā

139-144. Daharā tvaṃ rūpavatītiādikā khemāya theriyā gāthā. Ayaṃ kira padumuttarassa bhagavato kāle haṃsavatīnagare parādhīnavuttikā paresaṃ dāsī ahoṣi. Sā paresaṃ veyyāvaccakaraṇena jīvikaṃ kappentī ekadivasam padumuttarassa sammāsambuddhassa aggasāvakaṃ sujātattheraṃ piṇḍāya carantaṃ disvā tayo modake datvā taṃdivasameva attano kese vissajjetvā therassa dānaṃ datvā “anāgate mahāpañña buddhassa sāvika bhaveyya”nti patthanaṃ katvā yāvajīvaṃ kusalakamme appamattā hutvā devamanussesu saṃsarantī anukkamena chakāmasagge, tesam tesam devarājūnaṃ mahesibhāvena upapannā, manussalokepi anekavāraṃ cakkavattīnaṃ maṇḍalarājūnaṃca mahesibhāvaṃ upagatā mahāsampattiyo anubhavitvā vipassissa bhagavato kāle manussaloke uppajjitvā viññutaṃ patvā, satthu santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaṃvegā pabbajitvā dasavassasahassāni brahmacariyaṃ carantī bahussutā dhammakathikā hutvā bahujanassa dhammakathanādinā paññaṃvattaniyakammaṃ katvā tato cavitvā sugatīsuyeva saṃsarantī imasmiṃ kappe bhagavato ca kakusandhassa bhagavato ca koṇāgamanassa kāle vibhavasampanne kule nibbattitvā viññutaṃ patvā mahantaṃ saṅghārāmaṃ kāretvā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa niyyādesi.

Bhagavato pana kassapadasabalassa kāle kikissa kāsirañño sabbajettikā samaṇī nāma dhītā hutvā, satthu santike dhammaṃ sutvā paṭiladdhasaṃvegā agāreyeva tṭhitā, vīsati vassasahassāni komāribrahmacariyaṃ carantī samaṇaguttādīhi attano bhaginīhi saddhiṃ ramaṇīyaṃ pariveṇaṃ kāretvā buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa niyyādesi. Evameva tattha tattha bhava āyatanagataṃ ulāraṃ puñṇakammaṃ katvā sugatīsuyeva saṃsaritvā imasmiṃ buddhuppāde maddaratṭhe sākalanagare rājakule nibbatti. Khemātissā nāmaṃ ahoṣi, suvaṇṇavaṇṇā kañcanasannibhattacā. Sā vayappattā bimbisārarañño gehaṃ gatā. Satthari veḷuvane viharante rūpamattā hutvā “rūpe dosaṃ dasseti”ti satthu dassanāya na gacchati.

Rājā manussehi veḷuvanassa vaṇṇe pakāsāpetvā deviyā vihāradassanāya cittaṃ uppādesi. Atha devī “vihāraṃ passissāmī”ti rājānaṃ paṭipucchi. Rājā “vihāraṃ gantvā satthāraṃ adisvā āgantuṃ na labhissā”ti vatvā purisānaṃ saññaṃ adāsi - “balakkārenapi deviṃ dasabalaṃ dassethā”ti. Devī vihāraṃ gantvā divasabhāgaṃ khepetvā nivattentī satthāraṃ adisvāva gantuṃ āraddhā. Atha naṃ rājapurisā anicchantimpi satthu santikaṃ nayiṃsu. Satthā taṃ āgacchantiṃ disvā iddhiyā devaccharāsadisam itthiṃ nimminitvā tālapaṇṇaṃ gahetvā bījayaṃmānaṃ akāsi. Khemā devī taṃ disvā cintesi - “evarūpā nāma devaccharapaṭibhāgā itthiyo bhagavato avidūre tiṭṭhanti, ahaṃ etāsaṃ paricārikatāyapi nappahomi, manampi nikkāraṇā pāpacittassa vasena naṭṭhā”ti nimittaṃ gahetvā tameva itthiṃ olokayaṃmānā aṭṭhāsi. Athassā passantiyāva satthu adhiṭṭhānabalena sā itthī paṭhamavayaṃ atikkamma majjhimavayampi atikkamma pacchimavayaṃ patvā khaṇḍadantā palitakesā valittacā hutvā saddhiṃ tālapaṇṇena parivattitvā pati. Tato khemā katādhikārattā evaṃ cintesi - “evaṃvidhampi sarīraṃ īdisaṃ vipattiṃ pāpuṇi, mayhampi sarīraṃ evaṃgatikameva bhavissatī”ti. Athassā cittācāraṃ ṇatvā satthā -

“Ye rāgarattānupatanti sotaṃ, sayaṃ kataṃ makkaṭakova jālaṃ;

Etampi chetvāna paribbajanti, anapekkhino kāmasukhaṃ pahāyā”ti. -

Gāthamāha. Sā gāthāpariyosāne saha paṭisambhidāhi arahattaṃ pāpuṇīti
aṭṭhakathāsu āgataṃ. Apadāne pana “imaṃ gāthaṃ sutvā sotāpattiphale patitṭhitā
rājānaṃ anujānāpetvā pabbajitvā arahattaṃ pāpuṇī”ti āgataṃ. Tatthāyaṃ
apadānapāḷi -

“Padumuttaro nāma jino, sabbadhammesu cakkhumā;
lto satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

“Tadāhaṃ haṃsavatiyaṃ, jātā seṭṭhikule ahuṃ;
Nānāratanaṃ pājote, mahāsukhasamappitā.

“Upetvā taṃ mahāvīraṃ, assosiṃ dhammadesanaṃ;
Tato jātappasādāhaṃ, upemi saraṇaṃ jinaṃ.

“Mātaraṃ pitaraṃ cāhaṃ, āyācitvā vināyakaṃ;
Nimantayitvā sattāhaṃ, bhojayiṃ sahasāvakaṃ.

“Atikkante ca sattāhe, mahāpaññānamuttamaṃ;
Bhikkhuniṃ etadaggamhi, ṭhapesi naraśārathi.

“Taṃ sutvā muditā hutvā, puno tassa mahesino;
Kāraṃ katvāna taṃ ṭhānaṃ, paṇipacca paṇīdahiṃ.

“Tato mama jino āha, sījhaṃ paṇidhī tava;
Sasaṅghe me kataṃ kāraṃ, appameyyaphalaṃ tayā.

“Satasahassito kappe, okkākakulasambhavo;
Gotamo nāma gottena, satthā loke bhavissati.

“Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā;
Etadaggamanuppattā, khemā nāma bhavissati.

“Tena kammena sukatena, cetanāpaṇidhīhi ca;
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, tāvatimsūpagā ahaṃ.

“Tato cutā yāmagamaṃ, tatohaṃ tusitaṃ gatā;
Tato ca nimmānaratīṃ, vasavattipuraṃ tato.

“Yattha yatthūpapajjāmi, tassa kammaṃ vāhasā;
Tattha tattheva rājūnaṃ, mahesittamakārayiṃ.

“Tato cutā manussatte, rājūnaṃ cakkavattiṇaṃ;
Maṇḍalīnaṃ rājūnaṃ, mahesittamakārayiṃ.

“Sampattiṃ anubhotvāna, devesu manujesu ca;
Sabbattha sukhitā hutvā, nekakappesu saṃsariṃ.

“Ekanavutito kappe, vipassī lokanāyako;
Uppajji cārudassano, sabbadhammavipassako.

“Tamahaṃ lokanāyakaṃ, upetvā naraśārathiṃ;

Dhammaṃ bhaṇitaṃ sutvāna, pabbajiṃ anagāriyaṃ.

“Dasavassasahassāni, tassa vīrassa sāsane;
Brahmacariyaṃ caritvāna, yuttayogā bahussutā.

“Paccayākāraḥkusalā, catusaccavisāradā;
Nipuṇā cittaḥkathikā, satthusāsanaḥkārīkā.

“Tato cutāhaṃ tusitaṃ, upapannā yasassinī;
Abhibhomi tahiṃ aññe, brahmacārīphalenahaṃ.

“Yattha yatthūpapannāhaṃ, mahābhogā mahaddhanā;
Medhāvinī sīlavatī, vinītaparisāpi ca.

“Bhavāmi tena kammena, yogena jinasāsane;
Sabbā sampattiyo mayhaṃ, sulabhā manaso piyā.

“Yopi me bhavate bhattā, yattha yattha gatāyapi;
Vimāneti na maṃ koci, paṭipattibalena me.

“Imamhi bhaddake kappe, brahmabandhu mahāyaso;
Nāmena koṇāgamano, uppajji vadataṃ varo.

“Tadā hi bārāṇasiyaṃ, susamiddhakulappajā;
Dhanañjānī sumedhā ca, ahampi ca tayo janā.

“Saṅghārāmaḥmadāsīmha, dānasahāyikā pure;
Saṅghassa ca vihārampi, uddissa kārīkā mayaṃ.

“Tato cutā mayaṃ sabbā, tāvatiṃsūpagā ahuṃ;
Yasasā aggataṃ pattā, manussesu tatheva ca.

“Imasmiṃyeva kappamhi, brahmabandhu mahāyaso;
Kassapo nāma gottena, uppajji vadataṃ varo.

“Upaṭṭhāko mahesissa, tadā āsi narissaro;
Kāsīrājā kīkī nāma, bārāṇasipuruttame.

“Tassāsiṃ jeṭṭhikā dhītā, samaṇī iti vissutā;
Dhammaṃ sutvā jinaggassa, pabbajjaṃ samarocayiṃ.

“Anujāni na no tāto, agāreva tadā mayaṃ;
Vīsavassasahassāni, vicarimha atanditā.

“Komāribrahmacariyaṃ, rājakaññā sukhedhitā;
Buddhopaṭṭhānaniratā, muditā satta dhītaro.

“Samaṇī samaṇaguttā ca, bhikkhunī bhikkhudāyikā;
Dhammā ceva sudhammā ca, sattamī saṅghadāyikā.

“Ahaṃ uppalavaṇṇā ca, paṭācārā ca kuṇḍalā;

Kisāgotamī dhammadinnā, visākhā hoti sattamī.

“Kadāci so narādicco, dhammaṃ desesi abbhutaṃ;
Mahānidānasuttantaṃ, sutvā taṃ pariyāpuṇiṃ.

“Tehi kammehi sukatehi, cetanāpaṇidhīhi ca;
Jahitvā mānusaṃ dehaṃ, tāvatimsamagacchahaṃ.

“Pacchime ca bhava dāni, sākalāya puruttame;
Rañño maddassa dhītāmi, manāpā dayitā piyā.

“Saha me jātamattamhi, khemaṃ tamhi pure ahu;
Tato khemāti nāmaṃ me, guṇato upapajjatha.

“Yadāhaṃ yobbanam patta, rūpalāvaññabhūsitā;
Tadā adāsi maṃ tāto, bimbisārassa rājino.

“Tassāhaṃ suppiyā āsiṃ, rūpakelāyane ratā;
Rūpānaṃ dosavādīti, na upesiṃ mahādayaṃ.

“Bimbisāro tadā rājā, mamānuggahabuddhiyā;
Vaṇṇayitvā veḷuvanaṃ, gāyake gāpayī mamaṃ.

“Rammaṃ veḷuvanaṃ yena, na diṭṭhaṃ sugatālayaṃ;
Na tena nandanaṃ diṭṭhaṃ, iti maññāmase mayaṃ.

“Yena veḷuvanaṃ diṭṭhaṃ, naranandanandanaṃ;
Sudiṭṭhaṃ nandanaṃ tena, amarindasunandanaṃ.

“Vihāya nandanaṃ devā, otaritvā mahītaṃ;
Rammaṃ veḷuvanaṃ disvā, na tappanti suvimhitā.

“Rājapuññaṃ nibbattaṃ, buddhapuññaṃ bhūsitam;
Ko vattā tassa nissesam, vanassa guṇasañcayaṃ.

“Taṃ sutvā vanasamiddhaṃ, mama sotamanoharaṃ;
Daṭṭhukāmā tamuyyānaṃ, rañño ārocayiṃ tadā.

“Mahatā parivārena, tadā ca so mahīpati;
Maṃ pesesi tamuyyānaṃ, dassanāya samussukaṃ.

“Gaccha passa mahābhoge, vanaṃ nettarasāyanaṃ;
Yaṃ sadā bhāti siriyā, sugatābhānurañjitaṃ.

“Yadā ca piṇḍāya muni, giribajapuruttamaṃ;
Paviṭṭhohaṃ tadāyeva, vanaṃ daṭṭhumupāgamim.

“Tadā taṃ phullavipinaṃ, nānābhamarakūjitaṃ;
Kokilāgītasahitaṃ, mayūragaṇanaccitaṃ.

“Appasaddamanākiṇṇaṃ, nānācaṅkamabhūsitam;

Kuṭimaṇḍapasamkiṇṇaṃ, yogīvaravirājitaṃ.

“Vicarantī amaññissaṃ, saphalaṃ nayaṇaṃ mama;
Tatthāpi taruṇaṃ bhikkhuṃ, yuttaṃ disvā vicintayaṃ.

“Īdise vipine ramme, t̥hitoyaṃ navayobbane;
Vasantamiva kantena, rūpena ca samanvito.

“Nisinno rukkhamūlamhi, muṇḍo saṅghāṭipāruto;
Jhāyate vatayaṃ bhikkhu, hitvā visayajaṃ ratiṃ.

“Nanu nāma gahaṭṭhena, kāmaṃ bhutvā yathāsukhaṃ;
Pacchā jiṇṇena dhammoyaṃ, caritabbo subhaddako.

“Suññakanti veditvāna, gandhagehaṃ jinālayaṃ;
Upetvā jīnamaddakkhaṃ, udayantaṃ va bhākaraṃ.

“Ekakaṃ sukhamāsīnaṃ, bījamānaṃ varitthiyā;
Disvānevaṃ vicintesiṃ, nāyaṃ lūkho narāsabho.

“Sā kaññā kanakābhāsā, padumānanalocanā;
Bimboṭṭhī kundadasanā, manonettarasāyanā.

“Hemadolābhasavanā, kalikākārasutthanī;
Vedimajjhāva sussoṇī, rambhoru cārubhūsanā.

“Rattaṃsakupasaṃbyānā, nīlamaṭṭhanivāsanā;
Atappaṇeyyarūpena, hāsabhāvasamanvitā.

“Disvā tamevaṃ cintesiṃ, ahoyamabhirūpinī;
Na mayānena nettena, diṭṭhapubbā kudācanaṃ.

“Tato jarābhibhūtā sā, vivaṇṇā vikatānanā;
Bhinnadantā setasirā, salālā vadanāsuci.

“Saṃkhittakaṇṇā setakkhī, lambāsubhapayodharā;
Valivittasabbaṅgī, sirāvitatadehinī.

“Nataṅgā daṇḍadutiyā, upphāsulikatā kisā;
Pavedhamānā patitā, nissasantī muhuṃ muhuṃ.

“Tato me āsi saṃvego, abbhuto lomahaṃsano;
Dhiratthu rūpaṃ asuciṃ, ramante yattha bālīsā.

“Tadā mahākāruṇiko, disvā saṃviggamānaṃ;
Udaggaṇitto sugato, imā gāthā abhāsatha.

“Āturaṃ asuciṃ pūtiṃ, passa kheme samussayaṃ;
Uggharantaṃ paggharantaṃ, bālānaṃ abhinanditaṃ.

“Asubhāya cittaṃ bhāvehi, ekaggaṃ susamāhitaṃ;

Sati kāyagatā tyatthu, nibbidā bahulā bhava.

“Yathā idaṃ tathā etaṃ, yathā etaṃ tathā idaṃ;
Ajjhattaṅca bahiddhā ca, kāye chandaṃ virājaya.

“Animittaṅca bhāvehi, mānānusayamujjaha;
Tato mānābhisamayā, upasantā carissasi.

“Ye rāgarattānupatanti sotaṃ, sayaṃ kataṃ makkaṭakova jālaṃ;
Etaṃpi chetvāna paribbajanti, anapekkhino kāmasukhaṃ pahāya.

“Tato kallitacittaṃ maṃ, ñatvāna narasārathi;
Mahānidānaṃ desesi, suttantaṃ vinayāya me.

“Sutvā suttantaseṭṭhaṃ taṃ, pubbasaññaṃ amanussariṃ;
Tattha ṭhitāvahaṃ santī, dhammacakkhuṃ visodhayiṃ.

“Nipatitvā mahesissa, pādamūlamhi tāvade;
Accayaṃ desanattāya, idaṃ vacanamabraviṃ.

“Namo te sabbadassāvi, namo te karuṇākara;
Namo te tiṇṇasaṃsāra, namo te amataṃ dada.

“Diṭṭhigahanapakkhandā, kāmarāgavimohitā;
Tayā sammā upāyena, vinītā vinaye ratā.

“Adassanena vibhogā, tādisānaṃ mahesinaṃ;
Anubhonti mahādukkhaṃ, sattā saṃsārasāgare.

“Yadāhaṃ lokasaraṇaṃ, araṇaṃ araṇantagaṃ;
Nāddasāmi adūraṭṭhaṃ, desayāmi tamaccayaṃ.

“Mahāhitaṃ varadadaṃ, ahitoti visaṅkitā;
Nopesiṃ rūpaniratā, desayāmi tamaccayaṃ.

“Tadā madhuranigghoso, mahākāruṇiko jino;
Avoca tiṭṭha khemeti, siñcanto amatena maṃ.

“Tadā pakamya sirasā, katvā ca naṃ padakkhiṇaṃ;
Gantvā disvā narapatiṃ, idaṃ vacanamabraviṃ.

“Aho sammā upāyo te, cintitoyamarindama;
Vanadassanakāmāya, diṭṭho nibbānato muni.

“Yadi te ruccate rāja, sāsane tassa tādino;
Pabbajissāmi rūpehaṃ, nibbinnā munivāṇinā.

“Añjaliṃ paggahevāna, tadāha sa mahīpati;
Anujānāmi te bhadde, pabbajjā tava sijjhatu.

“Pabbajitvā tadā cāhaṃ, addhamāse upaṭṭhite;

Dīpodayañca bhedañca, disvā saṃviggamānasā.

“Nibbinnā sabbasaṅkhāre, paccayākāra-kovidā;
Caturoghe atikkamma, arahattama-pāpuṇiṃ.

“Iddhīsu ca vasī āsiṃ, dibbāya sotadhātuyā;
Cetopariyaññassa, vasī cāpi bhavāmahaṃ.

“Pubbenivāsaṃ jānāmi, dibbacakkhu visodhitaṃ;
Sabbāsava-parikkhīṇā, natthi dāni punabbhavo.

“Atthadhammaniruttīsa, paṭibhāne tatheva ca;
Parisuddhaṃ mama ñāṇaṃ, uppannaṃ buddhasāsane.

“Kusalāhaṃ visuddhīsu, kathāvatthuvisāradā;
Abhidhammanayaññū ca, vasippattāmi sāsane.

“Tato toraṇavatthusmiṃ, raññā kosalasāminā;
Pucchitā nipuṇe pañhe, byākaronti yathātathaṃ.

“Tadā sa rājā sugataṃ, upasaṅkamma pucchatha;
Tatheva buddho byākāsi, yathā te byākatā mayā.

“Jino tasmīṃ guṇe tuṭṭho, etadagge ṭhapesi maṃ;
Mahāpaññānamaggāti, bhikkhunīnaṃ naruttamo.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ...pe... kataṃ buddhassa sāsana”nti.

Arahattaṃ pana patvā phalasukhena nibbānasukhena ca viharantiyā imissā theriyā satipi aññasaṃ khīṇāsavattherīnaṃ paññāvepullappattiyaṃ tattha pana katādhikāratāya mahāpaññābhāvo pākaṭo ahosi. Tathā hi naṃ bhagavā jetavanamahāvihāre ariyagaṇamañjhe nisinna paṭipāṭiyā bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento “etadaggaṃ, bhikkhave, mama sāvikanāṃ bhikkhunīnaṃ mahāpaññānaṃ yadidaṃ khemā”ti mahāpaññatāya aggaṭṭhāne ṭhapesi. Taṃ ekadivasaṃ aññatarasmiṃ rukkhamaṇi divāvihāraṃ nisinnaṃ māro pāpimā taruṇarūpena upasaṅkamitvā kāmehi palobhento -

139. “Daharā tvaṃ rūpavatī, ahampi daharo yuvā;
Pañcaṅgikena turiyena, ehi kheme ramāmase”ti. - gāthamāha;

Tassattho - kheme, tvaṃ taruṇappattā, yobbane ṭhitā rūpasampannā, ahampi taruṇo yuvā, tasmā mayaṃ yobbaññaṃ akhepetvā pañcaṅgikena turiyena vajjamānena ehi kāmakiḍḍharatiyā ramāma kiḷāmāti.

Taṃ sutvā sā kāmesu sabbadhammesu ca attano virattabhāvaṃ tassa ca mārabhāvaṃ attābhinivesesu sattesu attano thāmagataṃ appasādaṃ katakiccatañca pakāsentī -

140. “Iminā pūtikāyena, āturena pabhaṅgunā;
Aṭṭhiyāmi harāyāmi, kāmataṇhā samūhatā.

141. “Sattisūlūpamā kāmā, khandhāsaṃ adhikuṭṭanā;
Yaṃ tvaṃ kāmaratiṃ brūsi, aratī dāni sā mama.
142. “Sabbattha vihatā nandī, tamokhandho padālito;
Evaṃ jānāhi pāpima, nihato tvamasi antaka.
143. “Nakkhattāni namassantā, aggiṃ paricaram vane;
Yathābhuccamajānantā, bālā suddhimamañña.
144. “Ahañca kho namassantī, sambuddhaṃ purisuttamaṃ;
Pamuttā sabbadukkhehi, satthusāsanakārikā”ti. - imā gāthā abhāsi;

Tattha aggiṃ paricaram vaneti tapovane agghuttaṃ paricaranto.
Yathābhuccamajānantāti pavattiyo yathābhūtaṃ aparijānantā. Sesamettha heṭṭhā
vuttanayattā uttānameva.

Khemātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

4. Sujātātherīgāthāvaṇṇanā

145-150. Alaṅkatā suvasanātiādikā sujātāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu
katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena
sambhatavimokkhasambhārā hutvā imasmiṃ buddhuppāde sāketanagare seṭṭhikule
nibbattitvā vayappattā mātāpitūhi samānajātikassa seṭṭhiputtassa dinnā hutvā
patikulaṃ gatā. Tattha tena saddhiṃ sukhasaṃvāsaṃ vasantī ekadivasam uyyānaṃ
gantvā nakkhattakīlaṃ kīlitvā parijanena saddhiṃ nagaraṃ āgacchantī añjanavane
satthāraṃ disvā pasannamānasā upasaṅkamtivā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā
tassā anupubbim katham kathetvā kallacittataṃ ñatvā upari sāmukkaṃsikaṃ
dhammadesanaṃ pakāsesi. Sā desanāvasāne attano katādhikāratāya ñaṇassa
paripākaṃ gatattā ca, satthu ca desanāvilāsenā yathānisinnāva saha paṭisambhidāhi
arahattaṃ patvā satthāraṃ vanditvā gehaṃ gantvā sāmikañca mātāpitāro ca
anujānāpetvā satthuāṇāya bhikkhunupassayaṃ gantvā bhikkhunīnaṃ santike
pabbaji. Pabbajitvā ca attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena -

145. “Alaṅkatā suvasanā, mālinī candanokkhitā;
Sabbābharaṇasañchannā, dāsigaṇapurakkhatā.
146. “Annaṃ pānañca ādāya, khajjaṃ bhojjaṃ anappakaṃ;
Gehato nikkhamitvāna, uyyānamabhihārayiṃ.
147. “Tattha ramitvā kīlitvā, āgacchantī sakaṃ gharaṃ;
Vihāraṃ daṭṭhuṃ pāvisiṃ, sākete añjanaṃ vanaṃ.
148. “Disvāna lokapajjotaṃ, vanditvāna upāvisiṃ;
So me dhammadesesi, anukampāya cakkhumā.
149. “Sutvā ca kho mahesissa, saccaṃ sampaṭivijjhamaṃ;
Tattheva virajaṃ dhammaṃ, phusayiṃ amataṃ padaṃ.
150. “Tato viññātasaddhammā, pabbajiṃ anagāriyaṃ;
Tisso vijjā anuppattā, amoghaṃ buddhasāsana”nti. -

Imā gāthā abhāsi.

Tattha alaṅkatāti vibhūsitā. Taṃ pana alaṅkatākāraṃ dassetuṃ “suvasanā mālinī candanokkhitā”ti vuttaṃ. Tattha mālinīti mālādhārinī. Candanokkhitāti candanānulittā. Sabbābharaṇasañchannāti hatthūpagādīhi sabbehi ābharaṇehi alaṅkāravasena sañchāditasarīrā.

Annaṃ pānañca ādāya, khajjaṃ bhojjaṃ anappakanti sālidanādiannaṃ, ambapānādipānaṃ, piṭṭhakhādanīyādikhajjaṃ, avasiṭṭhaṃ āhārasaṅkhātaṃ bhojjañca pahūtaṃ gahetvā. Uyyānamabhihārayinti nakkhattakīlāvasena uyyānaṃ upanesiṃ. Annapānādiṃ tattha ānetvā saha parijanena kīlanti ramanti paricāresinti adhippāyo.

Sākete añjanaṃ vananti sāketasamīpe añjanavane vihāraṃ pāvisiṃ.

Lokapajjotanti ñāṇapajjotena lokassa pajjotabhūtaṃ.

Phusayinti phusiṃ, adhigacchinti attho. Sesam vuttanayameva.

Sujātātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Anopamātherīgāthāvaṇṇanā

151-156. Ucce kuletiādikā anopamāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena vimutti-paripācāniye dhamme paribhūhitvā imasmiṃ buddhuppāde sāketanagare majjhassa nāma seṭṭhino dhītā hutvā nibbatti. Tassā rūpasampattiyā anopamāti nāmaṃ ahoṣi. Tassā vayappattakāle bahū seṭṭhiputtā rājamahāmattā rājāno ca pitu dūtaṃ pāhesuṃ - “attano dhītaraṃ anopamaṃ dehi, idaṇcīdañca te dassāmā”ti. Sā taṃ sutvā upanissayasampannatāya “gharāvāsena mayhaṃ attho natthī”ti satthu santikaṃ gantvā dhammaṃ sutvā ñāṇassa paripākaṃ gatattā desanānusārena vipassanaṃ ārabhitvā taṃ ussukkāpentī maggapaṭipāṭiyā tatiyaphale paṭiṭṭhāsi. Sā satthāraṃ pabbajjaṃ yācitvā satthuāṇāya bhikkhunupassayaṃ upagantvā bhikkhunīnaṃ santike pabbajitvā sattame divase arahattaṃ sacchikatvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena -

151. “Ucce kule ahaṃ jātā, bahuvitte mahaddhane;
Vaṇṇarūpena sampannā, dhītā majjhassa atrajā.
152. “Patthitā rājaputtehi, seṭṭhiputtehi gijjhita;
Pitu me pesayī dūtaṃ, detha mayhaṃ anopamaṃ.
153. “Yattakaṃ tulitā esā, tuyhaṃ dhītā anopamā;
Tato aṭṭhaguṇaṃ dassaṃ, hiraññaṃ ratanāni ca.
154. “Sāhaṃ disvāna sambuddhaṃ, lokajetṭhaṃ anuttaraṃ;
Tassa pādāni vanditvā, ekamantaṃ upāvisiṃ.
155. “So me dhammamadesesi, anukampāya gotamo;
Nisinnā āsane tasmīṃ, phusayiṃ tatiyaṃ phalaṃ.
156. “Tato kesāni chetvāna, pabbajiṃ anagāriyaṃ;
Ajja me sattamī ratti, yato taṇhā visesitā”ti. -

Imā gāthā abhāsi.

Tattha ucce kuleti ulāratame vessakule. Bahuvitteti alaṅkāradipahūtavittūpakaraṇe. Mahaddhaneti nidhānagatasseva cattārīsakoṭiparimāṇassa mahato dhanassa atthibhāvena mahaddhane ahaṃ jātāti yojanā. Vaṇṇarūpena sampannāti vaṇṇasampannā ceva rūpasampannā ca, siniddhabhāsuraṇa chavisampattiyā vatthābharaṇādīsarāvayavasampattiyā ca samannāgatāti attho. Dhītā majjhassa atrajāti majjhanāmassa seṭṭhino orasā dhītā.

Patthitā rājaputtehīti “kathaṃ nu kho taṃ labheyyāma”ti rājakumārehi abhipatthitā. Seṭṭhiputtehi gijjhītāti tathā seṭṭhikumārehipi abhigijjhītā paccāsītā. Detha mayhaṃ anopamanti rājaputtādayo “detha mayhaṃ anopamaṃ detha mayha”nti pitu santike dūtaṃ pesayimṣu.

Yattakaṃ tulitā esāti “tuyhaṃ dhītā anopamā yattakaṃ dhanam agghatī”ti tulitā lakkhaṇaṇṇūhi paricchinnā, “tato aṭṭhaguṇaṃ dassāmi”ti pitu me pesayi dūtanti yojanā. Sesam heṭṭhā vuttanayameva.

Anopamātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Mahāpajāpatigotamītherīgāthāvaṇṇanā

157-162. Buddha vīra namo tyatthūtiādikā mahāpajāpatigotamiyā gāthā. Ayampi kira padumuttarassa bhagavato kāle haṃsavatīnagare kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā satthu santike dhammaṃ suṇantī satthāraṃ ekaṃ bhikkhuniṃ rattaṇṇūnaṃ aggaṭṭhāne ṭhapentaṃ disvā, adhikārakammaṃ katvā taṃ ṭhānantaraṃ patthetvā yāvajīvaṃ dānādīni puñṇāni katvā kappasatasahassaṃ devamanussesu saṃsaritvā, kassapassa ca bhagavato antare amhākaṇca bhagavato buddhasuñṇe loke bārāṇasiyaṃ pañcannaṃ dāsīsatānaṃ jeṭṭhikā hutvā nibbatti. Atha sā vassūpanāyikasamaye pañca paccekabuddhe nandamūlakapabbhārato isipatane otarivā, nagare piṇḍāya caritvā isipataneva gantvā, vassūpanāyikasamaye kuṭiyā atthāya hatthakammaṃ pariyesante disvā, tā dāsīyo tāsam attano ca sāmike samādapetvā caṅkamādīparivārasampannā pañca kuṭīyo kāretvā, mañcapīṭhapānīyaparibhojanīyabhājanādīni upaṭṭhapetvā paccekabuddhe temāsaṃ tattheva vasanattāya paṭiññaṃ kāretvā vārabhikkhaṃ paṭṭhapesuṃ. Yā attano vāradivase bhikkhaṃ dātuṃ na sakkoti, tassā sayam sakagehato nīharitvā deti. Evaṃ temāsaṃ paṭijaggitvā pavāraṇāya sampattāya ekekaṃ dāsīyaṃ ekekaṃ sātakaṃ vissajjāpesi. Pañcathūlasātakasatāni ahesuṃ. Tāni parivattāpetvā pañcannaṃ paccekabuddhānaṃ ticīvarāni katvā adāsi. Paccekabuddhā tāsam passantīnaṃyeva ākāseṇa gandhamādanapabbataṃ agamaṃsu.

Tāpi sabbā yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā devaloke nibbattiṃsu. Tāsam jeṭṭhikā tato cavitvā bārāṇasiyā avidūre pesakāragāme pesakārajeṭṭhakassa gehe nibbattitvā viññutaṃ patvā, padumavatiyā putte pañcasate paccekabuddhe disvā sampiyāyamaṇā sabbe vanditvā bhikkhaṃ adāsi. Te bhattakiccaṃ katvā gandhamādanameva agamaṃsu. Sāpi yāvajīvaṃ kusalaṃ katvā devamanussesu saṃsarantī amhākaṃ satthu nibbattito puretameva devadahanagare mahāsuppabuddhassa gehe paṭisandhiṃ gaṇhi, gotamītissā gottāgatameva nāmaṃ ahosi; mahāmāyāya kaniṭṭhabhaginī. Lakkhaṇapāṭhakāpi “imāsaṃ dvinnampi

kucchiyaṃ vasitā dārakā cakkavattino bhavissanti''ti byākariṃsu.
Suddhodanamahārājā vayappattakāle dvepi maṅgalaṃ katvā attano gharaṃ
abhinesī.

Aparabhāge amhākaṃ satthari uppajjitvā pavattitavaradhammacakke anupubbena
tattha tattha veneyyānaṃ anuggahaṃ karonte vesāliṃ upanissāya kūṭāgārasālāyaṃ
viharante suddhodanamahārājā setacchattassa heṭṭhā arahattaṃ sacchikatvā
parinibbāyi. Atha mahāpajāpatigotamī pabbajitukāmā hutvā satthāraṃ ekavāraṃ
pabbajjaṃ yācamānā alabhitvā dutiyavāraṃ kese chindāpetvā kāsāyāni acchādetvā
kalahavivādasuttantadesanāpariyosāne nikkhamitvā pabbajitānaṃ pañcannaṃ
sakyakumārasatānaṃ pādaparicārikāhi saddhiṃ vesāliṃ gantvā ānandattheraṃ
satthāraṃ yācāpetvā aṭṭhahi garudhammehi pabbajjañca upasampadañca paṭilabhi.
Itarā pana sabbāpi ekatoupasampannā ahesuṃ. Ayamettha saṅkhepo, vitthārato
panetaṃ vatthu pāliyaṃ āgatameva.

Evam upasampannā pana mahāpajāpatigotamī satthāraṃ upasaṅkhamitvā
abhivādetvā ekamantaṃ aṭṭhāsi. Athassā satthā dhammaṃ desesi. Sā satthu santike
kammaṭṭhānaṃ gahetvā bhāvanamanuyuñjanti na cirasseva
abhiññāpaṭisambhidāparivāraṃ arahattaṃ pāpuṇi. Sesā pana pañcasatā bhikkhuniyo
nandakovādapariyosāne chaḷabhiññā ahesuṃ. Atheskadivasam satthā
jetavanamahāvihāre ariyagaṇamañjhe nisinno bhikkhuniyo ṭhānantare ṭhapento
mahāpajāpatigotamiṃ rattaññūnaṃ bhikkhunīnaṃ aggaṭṭhāne ṭhapesi. Sā
phalasukhena nibbānasukhena ca vītināmentī kataññutāya ṭhatvā ekadivasam satthu
guṇābhittavanapubbakaupakāravibhāvanāmukhena aññaṃ byākaronti -

157. "Buddhavīra namo tyatthu, sabbasattānamuttama;
Yo maṃ dukkhā pamocesi, aññañca bahukaṃ janaṃ.
158. "Sabbadukkham pariññātaṃ, hetutaṇhā visositā;
Bhāvito aṭṭhaṅgiko maggo, nirodho phusito mayā.
159. "Mātā putto pitā bhātā, ayyakā ca pure ahuṃ;
Yathābhuccamañānantī, saṃsariṃhaṃ anibbisam.
160. "Diṭṭho hi me so bhagavā, antimoyaṃ samussayo;
Vikkhīṇo jātisaṃsāro, natthi dāni punabbhavo.
161. "Āraddhavīriye pahitatte, niccaṃ daḷhaparakkame;
Samagge sāvake passe, esā buddhāna vandanā.
162. "Bahūnaṃ vata atthāya, māyā janayi gotamaṃ;
Byādhimaraṇatunnānaṃ, dukkhakkhandhaṃ byapānudī''ti. - imā gāthā abhāsi;

Tattha buddhavīrāti catusaccabuddhesu vīra, sabbabuddhā hi uttamavīriyehi
catusaccabuddhehi vā catubbidhasammappadhānavīriyanipphattiyā vijitavijayattā
vīrā nāma. Bhagavā pana vīriyapāramipāripūriyā
caturaṅgasamannāgatavīriyādhiṭṭhānena
sātisaṃyatatubbidhasammappadhānakiccanipphattiyā tassā ca veneyyasantāne
sammadeva patiṭṭhāpitattā visesato vīriyayuttatāya vīroti vattabbataṃ arahati. Namo
tyatthūti namo namakkāro te hotu. Sabbasattānamuttamāti apadādhedesu sattesu

sīlādiguṇehi uttamo bhagavā. Tadekadesaṃ satthupakāraguṇaṃ dassetuṃ, “yo maṃ dukkhā pamocesi, aññañca bahukaṃ jana”nti vatvā attano dukkhā pamuttabhāvaṃ vibhāventī “sabbadukkhā”nti gāthamāha.

Puna yato pamocesi, taṃ vaṭṭadukkhāṃ ekadesena dassenti “mātā putto”ti gāthamāha. Tattha yathābhuccamajānantīti pavattihetuādiṃ yathābhūtaṃ anavabujjhanti. Saṃsariṃhaṃ anibbisanī saṃsārasamudde patiṭṭhaṃ avindanti alabhanti bhavādisu aparāparuppattivasena saṃsariṃ ahanti kathenti āha “mātā putto”tiādi. Yasmīṃ bhava etassa mātā ahosi, tato aññaṃsmīṃ bhava tasseva putto, tato aññaṃsmīṃ bhava pitā bhātā ahūti attho.

“Diṭṭho hi me”ti gāthāyapi attano dukkhato pamuttabhāvameva vibhāveti. Tattha diṭṭho hi me so bhagavāti so bhagavā sammāsambuddho attanā diṭṭhalokuttaradhammadassanena ñāṇacakkhunā mayā paccakkhato diṭṭho. Yo hi dhammaṃ passati, so bhagavantaṃ passati nāma. Yathāha - “yo kho, vakkali, dhammaṃ passati, so maṃ passati”tiādi.

Āraddhavīriyeti paggahitavīriye. Pahitatteti nibbānaṃ pesitacitte. Niccaṃ daḥaparakkameti apattassa pattiyaṃ pattassa vepullatthāya sabbakālaṃ thiraparakkame. Samaggeti sīladiṭṭhisāmaññaṇa saṃhatabhāvena samagge. Satthudesanāya savanante jātattā sāvake, “ime maggaṭṭhā ime phalaṭṭhā”ti yāthāvato passati. Esā buddhāna vandanāti yā satthu dhammasarīrabhūtassa ariyasāvakānaṃ ariyabhāvabhūtassa ca lokuttaradhammassa attapaccakkhakiriyaṃ, esā sammāsambuddhānaṃ sāvakabuddhānañca vandanā yāthāvato guṇaninnatā.

“Bahūnaṃ vata atthāyā”ti osānagāthāyapi satthu lokassa bahūpakārataṃyeva vibhāveti. Yaṃ panettha atthato na vibhattaṃ, taṃ suviññeyyameva.

Athekadā mahāpajāpatigotamī satthari vesāliyaṃ viharante mahāvane kūṭāgārasālāyaṃ sayāṃ vesāliyaṃ bhikkhunupassaye viharanti pubbaṇhasamayaṃ vesāliyaṃ piṇḍāya caritvā bhattaṃ bhuñjitvā attano divāṭṭhāne yathāparicchinnaṃ phalasamāpattisukhena vītināmetvā phalasamāpattito vuṭṭhāya attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā somanassajātā attano āyusañkhāre āvajjenti tesāṃ khīṇabhāvaṃ ñatvā evaṃ cintesi - “yaṃnūnāhaṃ vihāraṃ gantvā bhagavantaṃ anujānāpetvā manobhāvanīye ca there sabbeva sabrahmacariye āpucchitvā idheva āgantvā parinibbāyeyya”nti. Yathā ca theriyaṃ, evaṃ tassā parivārabhūtānaṃ pañcannaṃ bhikkhunīsatānaṃ parivitaṃ ahosi. Tena vuttaṃ apadāne -

“Ekadā lokapajjoto, vesāliyaṃ mahāvane;
Kūṭāgāre kusālāyaṃ, vasate naraśārathi.

“Tadā jinaśa mātucchā, mahāgotamī bhikkhunī;
Tahiṃ kate pure ramme, vaśī bhikkhunupassaye.

“Bhikkhunīhi vimuttāhi, satehi saha pañcahi;
Rahogaṭāya tassevaṃ, citassāsi vitakkitaṃ.

“Buddhasa parinibbānaṃ, sāvakaggayugassa vā;
Rāhulānandanandānaṃ, nāhaṃ lacchāmi passituṃ.

“Buddhassa parinibbānā, sāvakaggayugassa vā;
Mahākassapanandānaṃ, ānandarāhulāna ca.

“Paṭikaccāyusaṅkhāraṃ, osajjitvāna nibbutiṃ;
Gaccheyyaṃ lokanāthena, anuññātā mahesinā.

“Tathā pañcasatānaṃpi, bhikkhunīnaṃ vitakkitaṃ;
Āsi khemādikānaṃpi, etadeva vitakkitaṃ.

“Bhūmicālo tadā asi, nāditā devadundubhī;
Upassayādhivatthāyo, devatā sokapīlitā.

“Vilapantā sukaruṇaṃ, tatthassūni pavattayaṃ;
Mittā bhikkhuniyo tāhi, upagantvāna gotamiṃ.

“Nipacca sirasā pāde, idaṃ vacanamabravum;
Tattha toyalavāsittā, mayamayye rahogatā.

“Sā calā calitā bhūmi, nāditā devadundubhī;
Paridevā ca suyyante, kimatthaṃ nūna gotamī.

“Tadā avoca sā sabbam, yathāparivitakkitaṃ;
Tāyopi sabbā āhaṃsu, yathāparivitakkitaṃ.

“Yadi te rucitaṃ ayye, nibbānaṃ paramaṃ sivaṃ;
Nibbāyissāma sabbāpi, buddhānuññāya subbate.

“Mayaṃ sahāva nikkhantā, gharāpi ca bhavāpi ca;
Sahāyeva gamissāma, nibbānaṃ padamuttamaṃ.

“Nibbānāya vajantīnaṃ, kiṃ vakkhāmīti sā vadaṃ;
Saha sabbāhi niggañchi, bhikkhunīnilayā tadā.

“Upassaye yādhivatthā, devatā tā khamantu me;
Bhikkhunīnilayassedam, pacchimaṃ dassanaṃ mama.

“Na jarā maccu vā yattha, appiyehi samāgamo;
Piyehi na viyogotthi, taṃ vajissaṃ asaṅkhataṃ.

“Avītarāgā taṃ sutvā, vacanaṃ sugatorasā;
Sokaṭṭā parideviṃsu, aho no appapuññatā.

“Bhikkhunīnilayo suñño, bhūto tāhi vinā ayaṃ;
Pabhāte viya tārāyo, na dissanti jinorasā.

“Nibbānaṃ gotamī yāti, satehi saha pañcahi;
Nadīsatehiva saha, gaṅgā pañcahi sāgaraṃ.

“Rathiyāya vajantiyo, disvā saddhā upāsikā;
Gharā nikkhamma pādesu, nipacca idamabravum.

“Pasīdassu mahābhoge, anāthāyo vihāya no;
Tayā na yuttā nibbātum, icchaṭṭā vilapiṃsu tā.

“Tāsaṃ sokapahānatthaṃ, avoca madhuraṃ giraṃ;
Ruditeṇa alaṃ puttā, hāsakāloyamajja vo.

“Pariññātaṃ mayā dukkhaṃ, dukkhaḥetu vivajjito;
Nirodho me sacchikato, maggo cāpi subhāvito.

“Pariciṇṇo mayā satthā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ;
Ohito garuko bhāro, bhavanetti samūhatā.

“Yassatthāya pabbajitā, agārasmānagāriyaṃ;
So me attho anupatto, sabbasaṃyojanakkhaya.

“Buddho tassa ca saddhammo, anūno yāva tiṭṭhati;
Nibbātum tāva kālo me, mā maṃ socatha puttikā.

“Koṇḍaññānandanandādī, tiṭṭhanti rāhulo jino;
Sukhito sahito saṅgho, hatadabbā ca titthiyā.

“Okkākavaṃsassa yaso, ussito māramaddano;
Nanu sampati kālo me, nibbānatthāya puttikā.

“Cirappabhuti yaṃ mayhaṃ, patthitaṃ ajja sijjhate;
Ānandabherikāloyaṃ, kiṃ vo assūhi puttikā.

“Sace mayi dayā atthi, yadi catthi kataññutā;
Saddhammatṭhitiyā sabbā, karoṭha vīriyaṃ daḷhaṃ.

“Thīnaṃ adāsi pabbajjaṃ, sambuddho yācito mayā;
Tasmā yathāhaṃ nandissaṃ, tathā tamanutiṭṭhatha.

“Tā evamanusāsivā, bhikkhunīhi purakkhatā;
Upecca buddhaṃ vanditvā, idaṃ vacanamabravi.

“Ahaṃ sugata te mātā, tvañca vīra pitā mama;
Saddhammasukhada nātha, tayi jātāmi gotama.

“Saṃvaddhitoyaṃ sugata, rūpakāyo mayā tava;
Anindito dhammakāyo, mama saṃvaddhito tayā.

“Muhuttaṃ taṇhāsamaṇaṃ, khīraṃ tvaṃ pāyito mayā;
Tayāhaṃ santamaccantaṃ, dhammakhīrañhi pāyitā.

“Bandhanārakkhaṇe mayhaṃ, aṇaṇo tvaṃ mahāmune;
Puttakāmā thiyo yācaṃ, labhanti tādisaṃ suttaṃ.

“Mandhātādinarindānaṃ, yā mātā sā bhavaṇṇave;
Nimuggāhaṃ tayā putta, tārītā bhavasāgarā.

“Rañño mātā mahesīti, sulabhaṃ nāmamitthinaṃ;
Buddhamātāti yaṃ nāmaṃ, etaṃ paramadullabhaṃ.

“Tañca laddhaṃ mahāvīra, paṇidhānaṃ mamaṃ tayā;
Aṇukaṃ vā mahantaṃ vā, taṃ sabbhaṃ pūritaṃ mayā.

“Parinibbātumicchāmi, vihāyemaṃ kaḷevaraṃ;
Anujānāhi me vīra, dukkhantakara nāyaka.

“Cakkaṅkusadhajākiṇṇe, pāde kamalakomale;
Pasārehi paṇāmaṃ te, karissaṃ puttauttame.

“Suvaṇṇarāsisaṅkāsaṃ, sarīraṃ kuru pākaṭaṃ;
Katvā dehaṃ sudiṭṭhaṃ te, santiṃ gacchāmi nāyaka.

“Dvattiṃsalakkhaṇūpetāṃ, suppaḥhālaṅkataṃ tanuṃ;
Saṅghāghanāva bālakkaṃ, mātuccaṃ dassayī jino.

“Phullāravindasaṃkāse, taruṇādiccasappabhe;
Cakkaṅkite pādātaḷe, tato sā sirasā pati.

“Paṇamāmi narādicca, ādiccakulaketukaṃ;
Pacchime maraṇe mayhaṃ, na taṃ ikkhāmaṃ puno.

“Itthiyo nāma lokagga, sabbadosākarā matā;
Yadi ko catthi doso me, khamassu karuṇākara.

“Itthikānañca pabbajjaṃ, haṃ taṃ yāciṃ punappunaṃ;
Tattha ce atthi doso me, taṃ khamassu narāsabha.

“Mayā bhikkhuniyo vīra, tavānuññāya sāsītā;
Tatra ce atthi dunnītaṃ, taṃ khamassu khamādhīpa.

“Akkhante nāma khantabbaṃ, kiṃ bhava guṇabhūsaṇe;
Kimuttaraṃ te vatthāmi, nibbānāya vajantiyā.

“Suddhe anūne mama bhikkhusaṅghe, lokā ito nissarituṃ khamante;
Pabhātakāle byasanaṅgatānaṃ, disvāna niyyātiva candalekhā.

“Tadetarā bhikkhuniyo jinaggaṃ, tārāva candānugatā sumeruṃ;
Padakkhiṇaṃ kacca nipacca pāde, ṭhitā mukhantaṃ samudikkhamānā.

“Na tittipubbaṃ tava dassanena, cakkhuṃ na sotaṃ tava bhāsitenā;
Cittaṃ mamaṃ kevalamekameva, pappuyya taṃ dhammarasena titti.

“Nadato parisāyaṃ te, vāditabbapahārino;
Ye te dakkhanti vadaṇaṃ, dhaññā te narapuṇḍava.

“Dīghaṅgulī tambanakhe, subhe āyatapaṇhike;
Ye pāde paṇamissanti, tepi dhaññā guṇandhara.

“Madhurāni pahaṭṭhāni, dosagghāni hitāni ca;
Ye te vākyāni suyyanti, tepi dhaññā naruttama.

“Dhaññāhaṃ te mahāvīra, pādapūjanatapparā;
Tiṇṇasaṃsārakantārā, suvākyena sirīmato.

“Tato sā anusāvetvā, bhikkhusaṅghampi subbatā;
Rāhulānandanande ca, vanditvā idamabravi.

“Āsīvisālayasame, rogāvāse kaḷevare;
Nibbindā dukkhasaṅghāte, jarāmaraṇagocare.

“Nānākalimalākiṇṇe, parāyatte nirīhake;
Tena nibbātumicchāmi, anumaññatha puttakā.

“Nando rāhulabhaddo ca, vītasokā nirāsavā;
Ṭhitācalatṭhiti thirā, dhammatamanucintayum.

“Dhiratthu saṅkhatam lolaṃ, asāraṃ kadalūpamaṃ;
Māyāmarīcisadisam, ittaraṃ anavatṭhitam.

“Yattha nāma jinassāyaṃ, mātucchā buddhaposikā;
Gotamī nidhanaṃ yāti, aniccaṃ sabbasaṅkhatam.

“Ānando ca tadā sekho, sokaṭṭo jinavacchalo;
Tatthassūni karonto so, karuṇaṃ paridevati.

“Hā santiṃ gotamī yāti, nūna buddhopi nibbutiṃ;
Gacchati na cireneva, aggiriva nirindhano.

“Evaṃ vilāpamānaṃ taṃ, ānandaṃ āha gotamī;
Sutasāgaragambhīra, buddhopaṭṭhāna tappara.

“Na yuttaṃ socituṃ putta, hāsakāle upaṭṭhite;
Tayā me saraṇaṃ putta, nibbānaṃ tamupāgataṃ.

“Tayā tāta samajjhittṭho, pabbajjaṃ anujāni no;
Mā putta vimano hohi, saphalo te parissamo.

“Yaṃ na diṭṭhaṃ purāṇehi, titthikācariyehipi;
Taṃ padaṃ sukumārīhi, sattavassāhi veditaṃ.

“Buddhasāsanapāleta, pacchimaṃ dassanaṃ tava;
Tattha gacchāmaṃ putta, gato yattha na dissate.

“Kadāci dhammaṃ desento, khipī lokaggaṇāyako;
Tadāhaṃ āsīsavācaṃ, avocaṃ anukampikā.

“Ciraṃ jīva mahāvīra, kappam tiṭṭha mahāmune;
Sabbalokassa atthāya, bhavassu ajarāmaro.

“Taṃ tathāvādinim buddho, mamaṃ so etadabravi;
Na hevaṃ vandiyā buddhā, yathā vandasi gotamī.

“Kathaṃ carahi sabbaññū, vanditabbā tathāgatā;
Kathaṃ avandiyā buddhā, taṃ me akkhāhi pucchito.

“Āraddhavīriye pahitatte, niccaṃ daḥhaparakkame;
Samagge sāvake passa, etaṃ buddhānavandanaṃ.

“Tato upassayaṃ gantvā, ekikāhaṃ vicintayim;
Samaggapariṣaṃ nātho, rodhesi tibhavantago.

“Handāhaṃ parinibbissaṃ, mā vipattitamaddasaṃ;
Evāhaṃ cintayitvāna, disvāna isisattamaṃ.

“Parinibbānakālaṃ me, ārocesim vināyakaṃ;
Tato so samanunñāsi, kālaṃ jānāhi gotamī.

“Kilesā jhāpitā mayhaṃ, bhavā sabbe samūhatā;
Nāgo va bandhanaṃ chetvā, viharāmi anāsavā.

“Svāgataṃ vata me āsi, mama buddhassa santike;
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.

“Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime;
Chaḍabhiññā sacchikatā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.

“Thīnaṃ dhammābhisamaye, ye bālā vimatiṃ gatā;
Tesaṃ diṭṭhippahānatthaṃ, iddhiṃ dassehi gotamī.

“Tadā nipacca sambuddhaṃ, uppatitvāna ambaraṃ;
Iddhī anekā dassesi, buddhānuññāya gotamī.

“Ekikā bahudhā āsi, bahudhā cekikā tathā;
Āvibhāvaṃ tirobhāvaṃ, tirokuṭṭaṃ tironagaṃ.

“Asajjamānā agamā, bhūmiyampi nimujjatha;
Abhijjamāne udaye, agāñchi mahiyā yathā.

“Sakuṇīva tathākāse, pallaṅkena kamī tadā;
Vasaṃ vattesi kāyena, yāva brahmanivesanaṃ.

“Sineruṃ daṇḍaṃ katvāna, chattaṃ katvā mahāmaḥim;
Samūlaṃ parivattetvā, dhārayaṃ caṅkamī nabhe.

“Chassūrodayakāle va, lokañcākāsi dhūmikaṃ;
Yugante viya lokaṃ sā, jālāmālākulaṃ akā.

“Mucalindaṃ mahāselam, merumūlanadantare;
Sāsapāriva sabbāni, ekenaggahi muṭṭhinā.

“Aṅgulaggena chādesi, bhākaraṃ sanisākaraṃ;
Candasūrasahassāni, āveḷamiva dhārayi.

“Catusāgaratoyāni, dhārayī ekapāṇinā;
Yugantajaladākāraṃ, mahāvassaṃ pavassatha.

“Cakkavattiṃ sapaṇisaṃ, māpayī sā nabhattale;
Garuḷaṃ dviradaṃ sīhaṃ, vinadantaṃ padassayi.

“Ekikā abhinimmitvā, appameyyaṃ bhikkhunīgaṇaṃ;
Puna antaradhāpetvā, ekikā munimabravi.

“Mātucchā te mahāvīra, tava sāsana-kārikā;
Anupattā sakaṃ atthaṃ, pāde vandāmi cakkhuma.

“Dassetvā vividhā iddhī, orohitvā nabhattalā;
Vanditvā lokapajjotaṃ, ekamantaṃ nisīdi sā.

“Sā vīsavassasatikā, jātiyāhaṃ mahāmune;
Alamettāvatā vīra, nibbāyissāmi nāyaka.

“Tadātivimhitā sabbā, parisā sā katañjalī;
Avocayye kathaṃ āsi, atuliddhiparakkamā.

“Padumuttaro nāma jino, sabbadhammesu cakkhumā;
Ito satasahassamhi, kappe uppajji nāyako.

“Tadāhaṃ haṃsavatiyaṃ, jātāmacca-kule ahuṃ;
Sabbopakārasampanne, iddhe phīte mahaddhane.

“Kadāci pitunā saddhiṃ, dāsīgaṇapurakkhatā;
Mahatā parivārena, taṃ upecca narāsabhaṃ.

“Vāsavaṃ viya vassantaṃ, dhammameghaṃ anāsavaṃ;
Saradādiccasadisāṃ, raṃsijālasamujjalaṃ.

“Disvā cittaṃ pasādetvā, sutvā cassa subhāsitaṃ;
Mātucchaṃ bhikkhuniṃ agge, ṭhapentaṃ naranāyakaṃ.

“Sutvā datvā mahādānaṃ, sattāhaṃ tassa tādino;
Sasaṅghassa naraggassa, paccayāni bahūni ca.

“Nipacca pādamūlamhi, taṃ ṭhānamabhipatthayiṃ;
Tato mahāparisatiṃ, avoca isisattamo.

“Yā sasaṅghaṃ abhojesi, sattāhaṃ lokanāyakaṃ;
Tamahaṃ kittayissāmi, suṇātha mama bhāsato.

“Satasahassito kappe, okkākakulasambhavo;
Gotamo nāma gottena, satthā loke bhavissati.

Tassa dhammesu dāyādā, orasā dhammanimmitā;
Gotamī nāma nāmena, hessati satthu sāvīkā.

“Tassa buddhassa mātucchā, jīvitāpādikā ayaṃ;
Rattaññūnañca aggattaṃ, bhikkhunīnaṃ labhissati.

“Taṃ sutvāna pamoditvā, yāvajīvaṃ tadā jinaṃ;
Paccayehi upaṭṭhitvā, tato kālaṅkatā ahaṃ.

“Tāvatimsesu devesu, sabbakāmasamiddhisu;
Nibbattā dasahaṅgehi, aññe abhibhaviṃ ahaṃ.

“Rūpasaddehi gandhehi, rasehi phusanehi ca;
Āyunāpi ca vaṇṇena, sukhena yasaṃpi ca.

“Tathevādhipeyyena, adhigayha virocahaṃ;
Ahoṣiṃ amarindassa, mahesī dayitā tahiṃ.

“Saṃsāre saṃsarantīhaṃ, kammavāyusameritā;
Kāsissa rañño visaye, ajāyiṃ dāsagāmake.

“Pañcadāsasatānūnā, nivasanti tahiṃ tadā;
Sabbesaṃ tattha yo jeṭṭho, tassa jāyā ahoṣaṃ.

“Sayambhuno pañcasatā, gāmaṃ piṇḍāya pāvisuṃ;
Te disvāna ahaṃ tuṭṭhā, saha sabbāhi itthibhi.

“Pūgā hutvāva sabbāyo, catumāse upaṭṭhahūṃ;
Ticīvarāni datvāna, saṃsarimha sasāmikā.

“Tato cutā sabbāpi tā, tāvatimsagatā mayaṃ;
Pacchime ca bhava dāni, jātā devadahe pure.

“Pitā añjanasakko me, mātā mama sulakkhaṇā;
Tato kapilavattusmiṃ, suddhodanagharaṃ gatā.

“Sesā sakyakule jātā, sakyānaṃ gharamāgamuṃ;
Ahaṃ visiṭṭhā sabbāsaṃ, jinassāpādikā ahuṃ.

“Mama puttobhinikkhamma, buddho āsi vināyako;
Pacchāhaṃ pabbajitvāna, satehi saha pañcahi.

“Sākiyānīhi dhīrāhi, saha santisukhaṃ phusiṃ;
Ye tadā pubbajātiyaṃ, amhākaṃ āsu sāmino.

“Sahapuññaṃsa kattāro, mahāsamayaṃkarakā;
Phusiṃsu arahattaṃ te, sugatenānukampitā.

“Tadetarā bhikkhuniyo, āruhiṃsu nabhattalaṃ;
Saṃgatā viya tārāyo, virocīṃsu mahiddhikā.

“Iddhī anekā dassesum, piḷandhavikaṭiṃ yathā;
Kammāro kanakasseva, kammaññaṣṣa susikkhito.

“Dassetvā pāṭihīrāṇi, vicittāṇi bahūni ca;
Tosetvā vāḍipavaraṃ, muniṃ sapariṣaṃ tadā.

“Orohitvāna gaganā, vanditvā isisattamaṃ;
Anuññātā naraggena, yathāṭṭhāne nisīdisum.

“Ahonukampikā amhaṃ, sabbāsaṃ cira gotamī;
Vāsītā tava puññaṇi, pattā no āsavakkhayaṃ.

“Kilesā jhāpitā amhaṃ, bhavā sabbe samūhatā;
Nāgīva bandhanaṃ chetvā, viharāma anāsavā.

“Svāgataṃ vata no āsi, buddhaseṭṭhassa santike;
Tisso vijjā anuppattā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.

“Paṭisambhidā catasso, vimokkhāpi ca aṭṭhime;
Chaḷabhiññaṃ sacchikatā, kataṃ buddhassa sāsanaṃ.

“Iddhīsu ca vasī homa, dibbāya sotadhātuyā;
Cetopariyaññaṣṣa, vasī homa mahāmune.

“Pubbenivāsaṃ jānāma, dibbacakkhu visodhitaṃ;
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi dāni punabbhavā.

“Atthe dhamme ca nerutte, paṭibhāne ca vijjati;
Ñāṇaṃ amhaṃ mahāvīra, uppannaṃ tava santike.

“Asmābhi pariciñṇosi, mettacittā hi nāyaka;
Anujānāhi sabbāsaṃ, nibbānāya mahāmune.

“Nibbāyissāma iccevaṃ, kiṃ vakkhāmi vadantiyo;
Yassa dāni ca vo kālaṃ, maññaṭṭhāti jinobravi.

“Gotamīādikā tāyo, tadā bhikkhuniyo jinaṃ;
Vanditvā āsanā tamhā, vuṭṭhāya āgamiṃsu tā.

“Mahatā janakāyena, saha lokaggaṇāyako;
Anusaṃyāyī so vīro, mātucchaṃ yāvakotṭhakaṃ.

“Tadā nipati pādesu, gotamī lokabandhuno;
Saheva tāhi sabbāhi, pacchimaṃ pādavandanaṃ.

“Idaṃ pacchimakaṃ mayhaṃ, lokanāthassa dassanaṃ;
Na puno amatākāraṃ, passissāmi mukhaṃ tava.

“Na ca me vandanaṃ vīra, tava pāde sukomale;
Samphusissati lokagga, ajja gacchāmi nibbutiṃ.

“Rūpena kiṃ tavānena, diṭṭhe dhamme yathātathe;
Sabbam saṅkhatamevetam, anassāsikamittaram.

“Sā saha tāhi gantvāna, bhikkhunupassayaṃ sakaṃ;
Aḍḍhapallaṅkamābhujja, nisīdi paramāsane.

“Tadā upāsikā tattha, buddhasāsanavacchalā;
Tassā pavattiṃ sutvāna, upesum pādavandikā.

“Karehi uraṃ pahantā, chinnamūlā yathā latā;
Rodantā karuṇaṃ ravaṃ, sokaṭṭā bhūmipātītā.

“Mā no saraṇade nāthe, vihāya gami nibbutiṃ;
Nipatitvāna yācāma, sabbāyo sirasā mayaṃ.

“Yā padhānatamā tāsam, saddhā paññā upāsikā;
Tassā sīsam pamajjantī, idaṃ vacanamabravi.

“Alaṃ puttā visādena, mārapāsānuvattinā;
Aniccaṃ saṅkhatam sabbam, viyogantaṃ calācalaṃ.

“Tato sā tā visajjitvā, paṭhamam jhānamuttamaṃ;
Dutiyañca tatiyañca, samāpajji catutthakaṃ.

“Ākāśāyatanañceva, viññāṇāyatanaṃ tathā;
Ākiñcam nevasaññañca, samāpajji yathākkamaṃ.

“Paṭilomena jhānāni, samāpajjittha gotamī;
Yāvatā paṭhamam jhānam, tato yāvacatutthakaṃ.

“Tato vuṭṭhāya nibbāyi, dīpaccīva nirāsavā;
Bhūmicālo mahā āsi, nabhasā vijjutā pati.

“Panāditā dundubhiyo, parideviṃsu devatā;
Pupphavuṭṭhī ca gaganā, abhivassatha medaniṃ.

“Kampito merurājāpi, raṅgamajjhe yathā naṭo;
Sokena cātidiṇova, viravo āsi sāgaro.

“Devā nāgāsura brahmā, saṃviggāhiṃsu taṅkhaṇe;
Aniccā vata saṅkhārā, yathāyaṃ vilayaṃ gatā.

“Yā ce maṃ parivāriṃsu, satthu sāsana-kārikā;
Tayopi anupādānā, dīpacci viya nibbutā.

“Hā yogā vippayogantā, hāniccam sabbasaṅkhatam;
Hā jīvitam vināsantaṃ, iccāsi paridevanā.

“Tato devā ca brahmā ca, lokadhammānuvattanaṃ;
Kālānurūpaṃ kubbanti, upetvā isisattamaṃ.

“Tadā āmantayī satthā, ānandaṃ sutasāgaram;
Gacchānanda nivedehi, bhikkhūnaṃ mātu nibbutiṃ.

“Tadānando nirānando, assunā puṇṇalocano;
Gaggarena sarenāha, samāgacchantu bhikkhavo.

“Pubbadakkhiṇapacchāsu, uttarāya ca santike;
Suṇantu bhāsitaṃ mayhaṃ, bhikkhavo sugatorasā.

“Yā vaḍḍhayi payattena, sarīraṃ pacchimaṃ mune;
Sā gotamī gatā santiṃ, tārāva sūriyodaye.

“Buddhamātāpi paññattiṃ, ṭhapayitvā gatāsamaṃ;
Na yattha pañcanettopi, gatiṃ dakkhati nāyako.

“Yassatthi sugate saddhā, yo ca piyo mahāmune;
Buddhamātussa sakkāraṃ, karotu sugatoraso.

“Sudūraṭṭhāpi taṃ sutvā, sīghamāgacchu bhikkhavo;
Keci buddhānubhāvena, keci iddhīsu kovidā.

“Kūṭāgāravare ramme, sabbasoṇṇamaye subhe;
Mañcakaṃ samāropesuṃ, yattha suttāsi gotamī.

“Cattāro lokapālā te, aṃsehi samadhārayuṃ;
Sesā sakkādikā devā, kūṭāgāre samaggahuṃ.

“Kūṭāgārāni sabbāni, āsuṃ pañcasatānipi;
Saradādiccavaṇṇāni, vissakammakatāni hi.

“Sabbā tāpi bhikkhuniyo, āsuṃ mañcesu sāyitā;
Devānaṃ khandhamāruḷhā, niyyanti anupubbaso.

“Sabbaso chāditaṃ āsi, vitānena nabhattalaṃ;
Satārā candasūrā ca, lañchitā kanakāmayā.

“Paṭākā ussitānekā, vitatā pupphakañcukā;
Ogatākāsapadumā, mahiyā pupphamuggataṃ.

“Dissanti candasūriyā, pajjalanti ca tārakā;
Majjhaṃ gatopi cādicco, na tāpesi sasī yathā.

“Devā dibbehi gandhehi, mālehi surabhīhi ca;
Vāditehi ca naccehi, saṅgītīhi ca pūjayuṃ.

“Nāgāsūrā ca brahmāno, yathāsatti yathābalaṃ;
Pūjayiṃsu ca niyyantiṃ, nibbutaṃ buddhamātaraṃ.

“Sabbāyo purato nītā, nibbutā sugatorasā;
Gotamī niyyate pacchā, sakkatā buddhaposikā.

“Purato devamanujā, sanāgāsura brahmakā;
Pacchā sasāvako buddho, pūjatthaṃ yāti mātuyā.

“Buddhassa parinibbānaṃ, nedisaṃ āsi yādisaṃ;
Gotamīparinibbānaṃ, atevacchariyaṃ ahu.

“Buddho buddhassa nibbāne, nopaṭiyādi bhikkhavo;
Buddho gotaminibbāne, sārīputtādikā tathā.

“Citakāni karitvāna, sabbagandhamayāni te;
Gandhacūṇṇapakiṇṇāni, jhāpayiṃsu ca tā tahiṃ.

“Sesabhāgāni ḍayhiṃsu, aṭṭhī sesāni sabbaso;
Ānando ca tadāvoca, saṃvegajanakaṃ vaco.

“Gotamī nidhanaṃ yātā, ḍayhañcassa sarīrakaṃ;
Saṅketaṃ buddhanibbānaṃ, na cirena bhavissati.

“Tato gotamidhātūni, tassā pattaḡatāni so;
Upanāmesi nāthassa, ānando buddhacodito.

“Pāṇinā tāni paggayha, avoca isisattamo;
Mahato sāravantassa, yathā rukkhassa tiṭṭhato.

“Yo so mahattaro khandho, palujjeyya aniccatā;
Tathā bhikkhunisaṅghassa, gotamī parinibbutā.

“Aho acchariyaṃ mayhaṃ, nibbutāyapi mātuyā;
Sārīramattasesāya, natthi sokapariddavo.

“Na sociyā paresaṃ sā, tiṇṇasaṃsārasāgarā;
Parivajjitasantāpā, sītībhūtā sunibbutā.

“Paṇḍitāsi mahāpaññā, puthupaññā tatheva ca;
Rattaññū bhikkhunīnaṃ sā, evaṃ dhāretha bhikkhavo.

“Iddhīsu ca vasī āsi, dibbāya sotadhātuyā;
Cetopariyaññassa, vasī āsi ca gotamī.

“Pubbenivāsamaññāsi, dibbacakkhu visodhitaṃ;
Sabbāsavaparikkhīṇā, natthi tassā punabbhavo.

“Atthadhammaniruttīsu, paṭibhāne tatheva ca;
Parisuddhaṃ ahu ñāṇaṃ, tasmā socaniyā na sā.

“Ayoghanahatasseva, jalato jātavedassa;
Anupubbūpasantassa, yathā na ñāyate gati.

“Evaṃ sammā vimuttānaṃ, kāma bandhoghatāriṇaṃ;
Paññāpetuṃ gati natthi, pattānaṃ acalaṃ sukhaṃ.

“Attadīpā tato hotha, satipaṭṭhānagocarā;
Bhāvetvā sattabojjhaṅge, dukkhassantaṃ karissathā”ti.

Mahāpajāpatigotamītherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Guttātherīgāthāvaṇṇanā

163-168. Gutte yadatthaṃ pabbajjātiādikā guttāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī anukkamena sambhatavimokkhasambhārā hutvā, paripakkakusalamūlā sugatīsuyeva saṃsaranāni imasmiṃ buddhuppāde sāvattiyaṃ brāhmaṇakule nibbattā, guttātissā nāmaṃ ahosi. Sā viññutaṃ patvā upanissayasampattiyaṃ codiyamānā gharāvāsaṃ jigucchanti mātāpitaraṃ anujānāpetvā mahāpajāpatigotamiyā santike pabbaji. Pabbajitvā ca vipassanaṃ paṭṭhapetvā bhāvanaṃ anuyuñjantiyā tassā cittaṃ cirakālaparicayena bahiddhārammaṇe vidhāvati, ekaggaṃ nāhosi. Satthā disvā taṃ anuggaṇhanto, gandhakuṭiyaṃ yathānisinnova obhāsaṃ pharitvā tassā āsanne ākāse nisinnaṃ viya attānaṃ dassetvā ovaḍanto -

163. “Gutte yadatthaṃ pabbajjā, hitvā puttaṃ vasuṃ piyaṃ;
Tameva anubrūhehi, mā cittassa vasaṃ gami.
164. “Cittena vañcitā sattā, māraṣaṃ visaye ratā;
Anekajātisaṃsāraṃ, sandhāvanti aviddasū.
165. “Kāmacchandaṇca byāpādaṃ, sakkāyadiṭṭhimeva ca;
Sīlabbataparāmāsaṃ, vicikicchā ca pañcamāṃ.
166. “Saṃyojanāni etāni, pajahitvāna bhikkhunī;
Orambhāgamanīyāni, nayidaṃ punarehisi.
167. “Rāgaṃ mānaṃ avijjaṇca, uddhaccaṇca vivajjiya;
Saṃyojanāni chetvāna, dukkhassantaṃ karissasi.
168. “Khepetvā jātisaṃsāraṃ, pariññāya punabbhavaṃ;
Diṭṭheva dhamme nicchātā, upasantaṃ carissasi”ti. - imā gāthā ābhāsi;

Tattha tameva anubrūhehīti yadatthaṃ yassa kilesapariniḍḍhānaṃ khandhapariniḍḍhānaṃ ca atthāya. Hitvā puttaṃ vasuṃ piyaṃ piyāyitabbaṃ ñātiparivaṭṭaṃ bhogakkhandhaṇca hitvā mama sāsane pabbajjā brahmacariyavāso icchito, tameva vaḍḍheyyāsi sampādeyyāsi. Mā cittassa vasaṃ gami dīgharattaṃ rūpādīrammaṇavasena vaḍḍhitassa kūṭacittassa vasaṃ mā gacchi.

Yasmā cittaṃ nāmetaṃ māyūpamaṃ, yena vañcitā andhaputhujjanā māraṣaṇugā saṃsāraṃ nātivattanti. Tena vuttaṃ “cittena vañcitā”tiādi.

Saṃyojanāni etānīti etāni “kāmacchandaṇca byāpāda”ntiādinā yathāvuttāni pañca bandhanaṭṭhena saṃyojanāni. Pajahitvānāti anāgāmi maggena samucchinditvā. Bhikkhunīti tassā ālapanā. Orambhāgamanīyānīti rūpārūpadhātuto heṭṭhābhāge kāmādhātuyaṃ manussajīvassa hitāni upakārāni tattha paṭisandhiyā paccayabhāvato. Ma-kāro padasandhikaro. “Oramāgamanīyānī”ti pāḷi, so evattho.

Nayidaṃ punarehisīti orambhāgiyānaṃ saṃyojanānaṃ pahānena idaṃ kāmattāṇaṃ kāmabhavaṃ paṭisandhivasena puna nāgamissasi. Ra-kāro padasandhikaro.
“Ittha”nti vā pāḷi, itthattaṃ kāmabhavamicceva attho.

Rāganti rūparāgañca arūparāgañca. Mānanti aggamaggavajjhaṃ mānaṃ. Avijjañca uddhaccañcāti etthāpi eseṃ nayo. Vivajjiyāti vipassanāya vikkhambhetvā.
Saṃyojanāni chetvānāti etāni rūparāgādīni pañcuddhambhāgiyāni saṃyojanāni arahattamaggena samucchinditvā. Dukkassantaṃ karissasīti sabbassāpi vaṭṭadukkassa pariyantaṃ pariyosānaṃ pāpuṇissasi.

Khepetvā jātisaṃsāranti jāti samūlikasaṃsārapavattiṃ pariyosāpetvā. Nicchātāti nittaṇhā. Upasantāti sabbaso kilesānaṃ vūpasamena upasantaṃ. Sesam vuttanayameva.

Evaṃ satthārā imāsu gāthāsu bhāsitaṃ gāthāpariyosāne therī saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā udānavasena bhagavatā bhāsitanīyāmeneva imā gāthā abhāsī.
Teneva tā theriyā gāthā nāma jātā.

Guttātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Vijayātherīgāthāvaṇṇanā

169-174. Catukkhattuntiādikā vijayāya theriyā gāthā. Ayampi purimabuddhesu katādhikārā tattha tattha bhava vivaṭṭūpanissayaṃ kusalaṃ upacinantī, anukkamena paribhūhitakusalamūlā devamanussesu saṃsaratī, imasmim buddhuppāde rājagahe aññatarasmim kulagehe nibbattitvā viññutaṃ patvā khemāya theriyā gihikāle sahāyikā ahoṣi. Sā tassā pabbajitabhāvaṃ sutvā “sāpi nāma rājamahesī pabbajissati kimaṅgaṃ paṇāha”nti pabbajitukāmāyeṃ hutvā khemātheriyā santikaṃ upasaṅkami. Therī tassā ajjhāsayam nātvā tathā dhammaṃ desesi, yathā saṃsāre saṃviggamānasā sāsane sā abhippasannā bhavissati. Sā taṃ dhammaṃ sutvā saṃvegajātā paṭiladdhasaddhā ca hutvā pabbajam yāci. Therī taṃ pabbājesi. Sā pabbajitvā katapubbakiccā vipassanaṃ paṭṭhapetvā hetusampannatāya, na cirasseva saha paṭisambhidāhi arahattaṃ patvā attano paṭipattiṃ paccavekkhitvā udānavasena -

169. “Catukkhattuṃ pañcakkhattuṃ, viharā upanikkhamiṃ;
Aladdhā cetaso santiṃ, citte avasavattinī.
170. “Bhikkhuniṃ upasaṅkamma, sakkaccaṃ paripucchahaṃ;
Sā me dhammamadesesi, dhātuāyatanāni ca.
171. “Cattāri ariyasaccāni, indriyāni balāni ca;
Bojjhaṅgaṭṭhaṅgikaṃ maggaṃ, uttamattassa pattiyaṃ.
172. “Tassāhaṃ vacanaṃ sutvā, karontī anusāsaniṃ;
Rattiyā purime yāme, pubbajātimanussariṃ.
173. “Rattiyā majjhime yāme, dibbacakkhuṃ visodhayiṃ;
Rattiyā pacchime yāme, tamokhandhaṃ padālayiṃ.
174. “Pītisukhena ca kāyaṃ, pharitvā vihariṃ tadā;
Sattamiyā pāde pasāresim, tamokhandhaṃ padāliya”ti. -

Imā gāthā abhāsi.

Tattha bhikkhuninti khemātheriṃ sandhāya vadati.

Bojjhaṅgaṭṭhaṅgikaṃ magganti sattabojjhaṅgañca aṭṭhaṅgikañca ariyamaggaṃ.
Uttamatthassa pattiyāti arahattassa nibbānasseva vā pattiyā adhigamāya.

Pītisukhenāti phalasamāpattipariyāpannāya pītiyā sukhena ca. Kāyanti
taṃsampayuttaṃ nāmakāyaṃ tadanusārena rūpakāyañca. Pharitvāti phusitvā
byāpetvā vā. Sattamiyā pāde pasāresinti vipassanāya āradhadivasato sattamiyaṃ
pallaṅkaṃ bhinditvā pāde pasāresiṃ. Kathaṃ? Tamokhandhaṃ padāliya,
appadālitapubbaṃ mohakkhandhaṃ aggamaggaññāsinā padāletvā. Sesam heṭṭhā
vuttanayameva.

Vijayātherīgāthāvaṇṇanā niṭṭhitā.

Chakkanipātavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 09. Σχόλια για τους στίχους των πρεσβυτέρων γυναικών μοναχών. 6. Το βιβλίο των έξι έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org